

แผนการใช้ที่ดิน ระดับตำบลเสริมขวา | อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

สถานีพัฒนาที่ดินลำปาง
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2567

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations : FAO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme : UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

สถานีพัฒนาที่ดินลำปาง สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6 ร่วมกับกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สถานีพัฒนาที่ดิน ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินลำปาง
กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-2
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-2
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-2
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-2
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-4
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-8
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-4
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-2
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-2

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 เขตการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2568	7-1
7.3 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-2
เอกสารอ้างอิง	8-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศ จังหวัดลำปาง	2-3
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	2-5
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ปี 2566	2-8
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ปี 2566	2-8
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ปี 2566	2-10
3-1	สมบัติดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	3-4
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	6-5
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2568-2572	7-4
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-7
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)	7-8

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-3
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	2-1
2-2	สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดลำปาง	2-3
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	2-7
2-4	สัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	2-9
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	2-11
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	3-6
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	4-3
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	4-4
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	6-7

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอด ห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นในการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วย ชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดดินที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด ซึ่งบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุทธศาสตร์แผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติได้กำหนดให้ร้อยละของแผน การใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น และอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio – Circular – Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2566–30 กันยายน 2567

1.4.2 สถานที่ ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและพหุภูมิ ประกอบด้วย

- 1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี
- 2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น
- 3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือ องค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะกรรมการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสถานภาพของทรัพยากรของตำบล

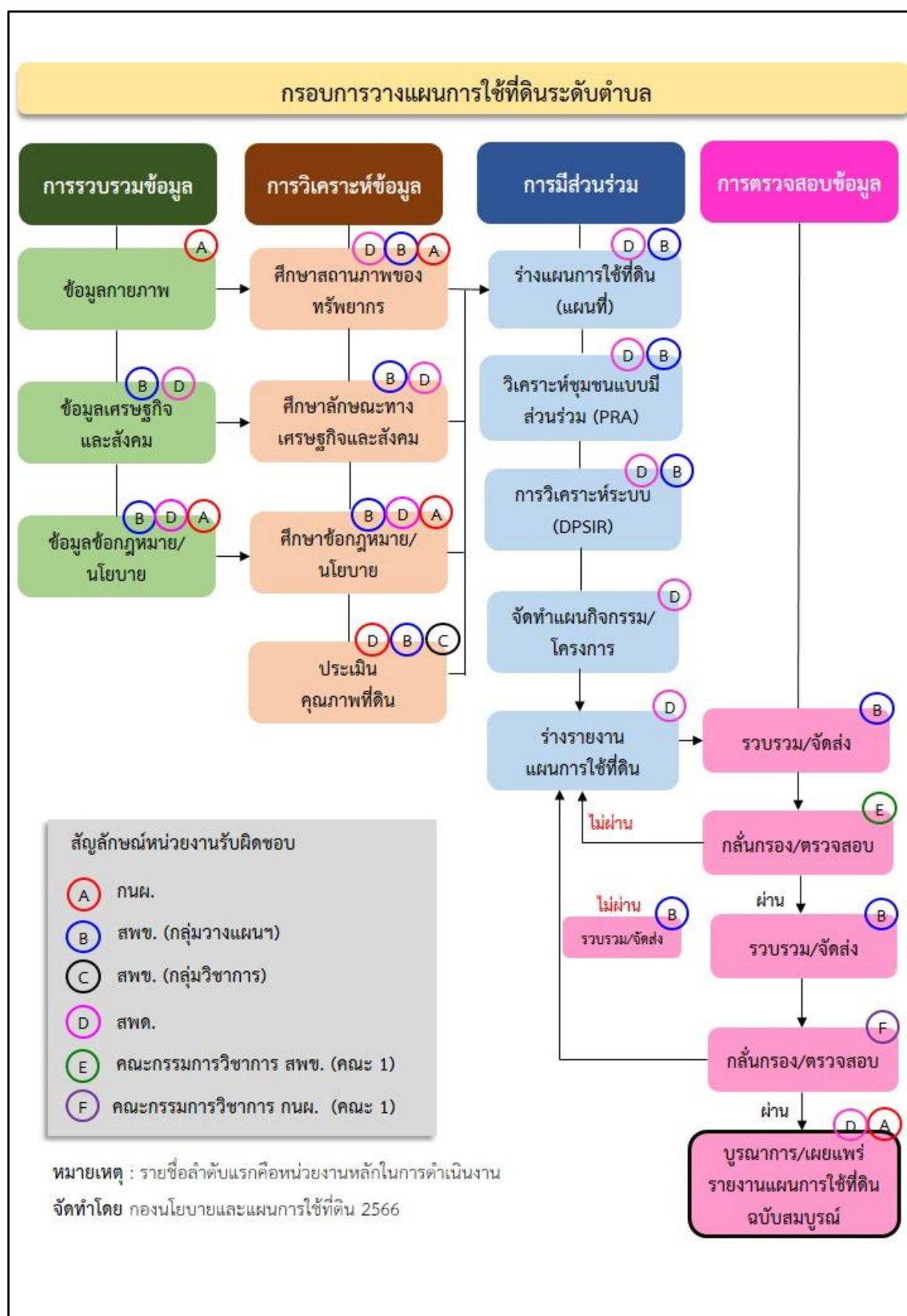
2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล แสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

“เกษตรกรพัฒนา ชาวประชามั่นคง ดำรงประชาธิปไตย ก้าวไกลเทคโนโลยี” (องค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา, 2567)

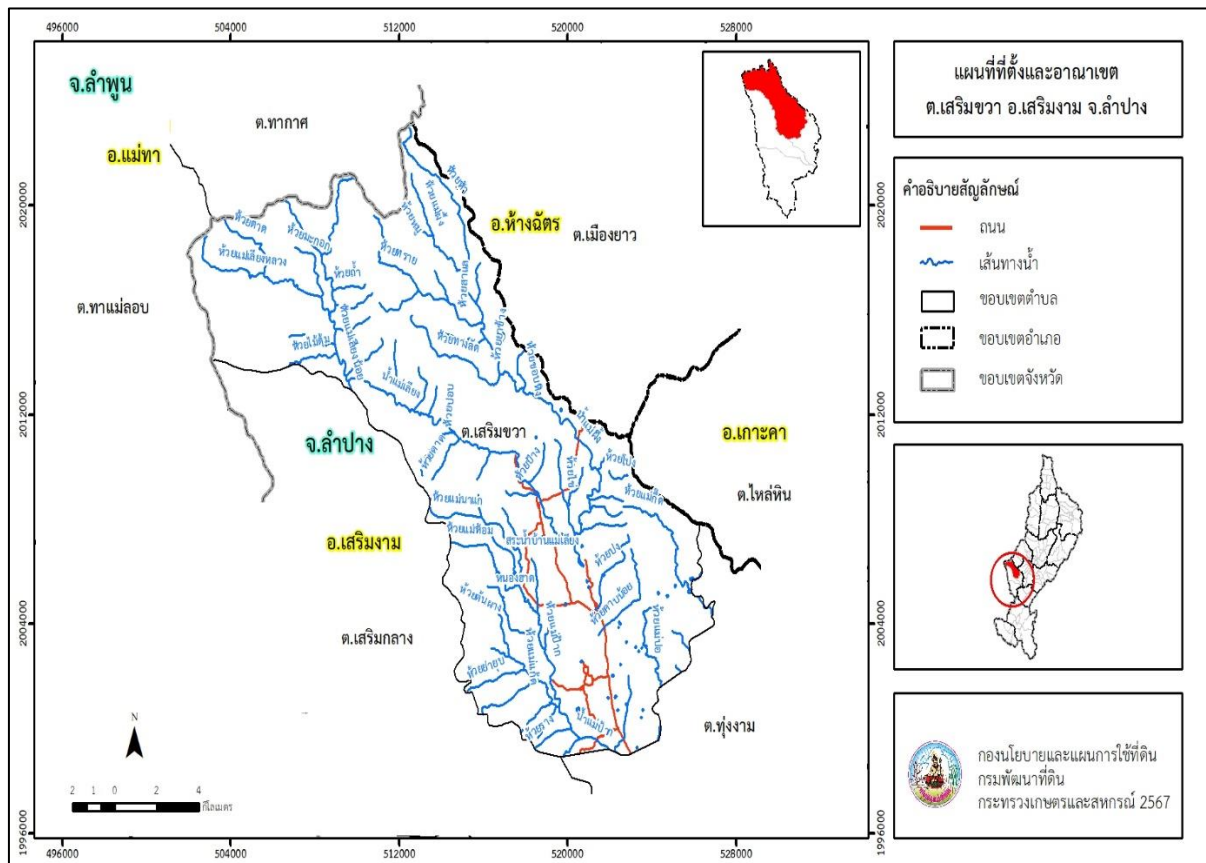
รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเสริมงาม มีพื้นที่ประมาณ 247.30 ตารางกิโลเมตร หรือ 154,561 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลทากาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลเสริมกลาง ตำบลทุ่งงาม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลท่าแม่ลอบ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

รูปที่ 2-1 แผนที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านปงหลวง	หมู่ที่ 7 บ้านแม่เลี้ยง
หมู่ที่ 2 บ้านปงแพ่ง	หมู่ที่ 8 บ้านปงหัวทุ่ง
หมู่ที่ 3 บ้านปงป่าปอ	หมู่ที่ 9 บ้านปงแล้ง
หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งไผ่	หมู่ที่ 10 บ้านแม่ห้อม
หมู่ที่ 5 บ้านแม่ฝ้าง	หมู่ที่ 11 บ้านปงประตู
หมู่ที่ 6 บ้านแม่เลี้ยงพัฒนา	หมู่ที่ 12 บ้านห้วยหลวง

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ลาดชันสูง มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ลูกคลื่นลอนลาด ลูกคลื่นลอนชัน เนินเขา และพื้นที่สูงชันเป็นพื้นที่ภูเขา มีลำน้ำ ลำห้วยไหลผ่านที่สำคัญ เช่น น้ำแม่ปึก น้ำแม่ฝ้าง น้ำแม่เลี้ยง ห้วยขอบึง ห้วยไซ ห้วยคาบน้อย ห้วยใจ ห้วยยาว ห้วยราง ห้วยหน่อแก้ว ห้วยแม่เลี้ยงหลวง

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 พบว่า ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 26.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 37.3 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 15.6 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,182.8 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 112 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 220.8 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 17 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 ณ สถานีตรวจอากาศ จังหวัดลำปาง ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ETO) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤศจิกายน ถึงต้นเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

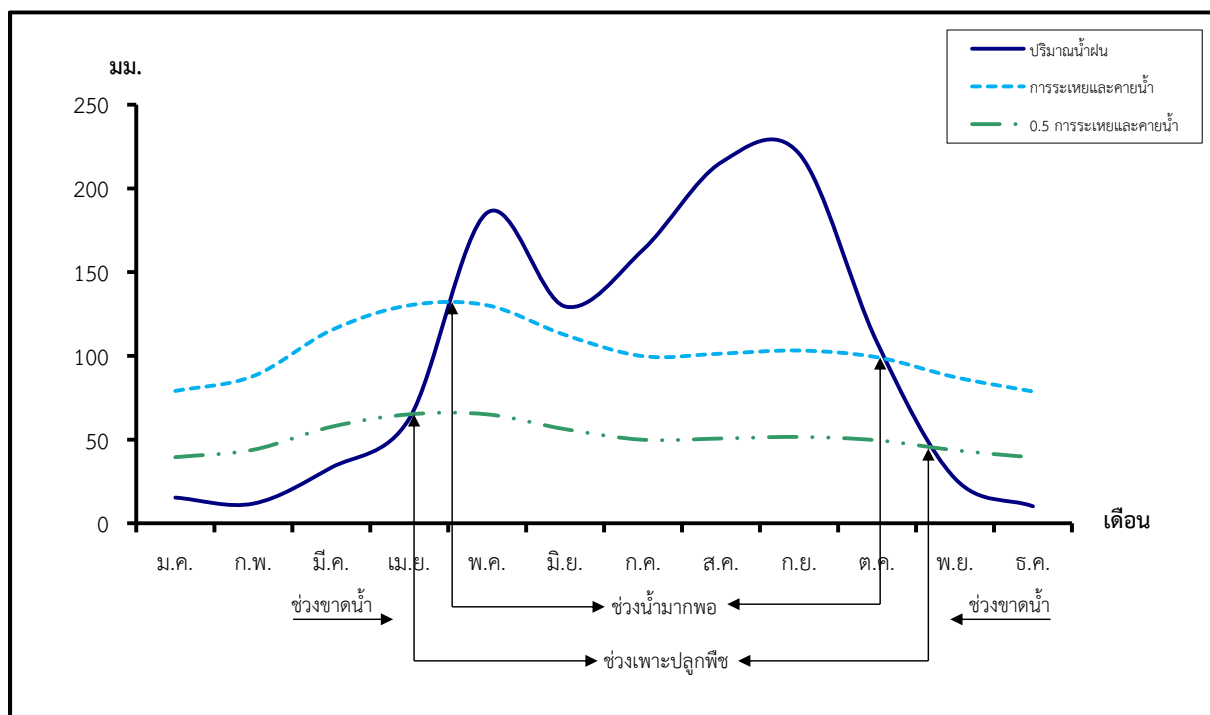
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดลำปาง¹

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ ² (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	15.6	29.9	22.4	72.0	15.4	1.7	79.1	15.0
ก.พ.	16.9	33.3	25.1	61.0	11.8	1.5	87.9	11.6
มี.ค.	20.6	36.3	28.1	56.0	33.3	3.3	115.3	31.5
เม.ย.	23.4	37.3	29.7	61.0	62.5	6.6	130.2	56.3
พ.ค.	24.1	35.0	28.7	75.0	185.5	14.8	130.2	130.4
มิ.ย.	24.2	33.4	28.0	80.0	129.5	15.0	112.5	102.7
ก.ค.	24.0	32.5	27.6	82.0	163.4	17.8	99.8	120.7
ส.ค.	23.7	31.8	27.0	85.0	215.5	19.8	101.4	141.2
ก.ย.	23.5	31.9	27.0	85.0	220.8	17.3	103.2	142.8
ต.ค.	22.4	31.1	26.1	85.0	108.1	10.1	99.2	89.4
พ.ย.	19.6	30.7	24.7	80.0	26.8	3.1	87.3	25.7
ธ.ค.	16.4	29.2	22.5	77.0	10.2	1.4	78.7	10.0
เฉลี่ย	21.2	32.7	26.4	74.9	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,182.8	112.4	1,224.8	877.3

หมายเหตุ : ¹ เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

² จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2567)

รูปที่ 2-2 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดลำปาง

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

จากฐานข้อมูลของกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2567) พบว่า สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน ประกอบด้วย ประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 3,442 ไร่ หรือร้อยละ 2.23 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่ 22,264 ไร่ หรือร้อยละ 14.40 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 7,224 ไร่ หรือร้อยละ 4.68 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาข้าว+ข้าวโพด นาร้าง

2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 6,231 ไร่ หรือร้อยละ 4.03 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ข้าวโพด ไร่ร้าง มันสำปะหลัง

3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 7,209 ไร่ หรือร้อยละ 4.66 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ สัก จามจุรี ยางพารา

4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 776 ไร่ หรือร้อยละ 0.50 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ลำไย ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม ไม้ผลผสม

5) ไร่มุมนเวียน มีเนื้อที่ 684 ไร่ หรือร้อยละ 0.44 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไร่มุมนเวียนร้าง ข้าวโพด(ไร่มุมนเวียน)

6) พืชหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 140 ไร่ หรือร้อยละ 0.09 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก พืชหญ้าเลี้ยงสัตว์ โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า

2.5.3 พื้นที่ป่า มีเนื้อที่ 127,268 ไร่ หรือร้อยละ 82.34 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบสมบูรณ์ ป่าผลัดใบรกร้าง

2.5.4 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 1,464 ไร่ หรือร้อยละ 0.94 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง บ่อน้ำในไร่นา

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 123 ไร่ หรือร้อยละ 0.09 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ พืชหญ้าธรรมชาติ พื้นที่ลุ่ม

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดินตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

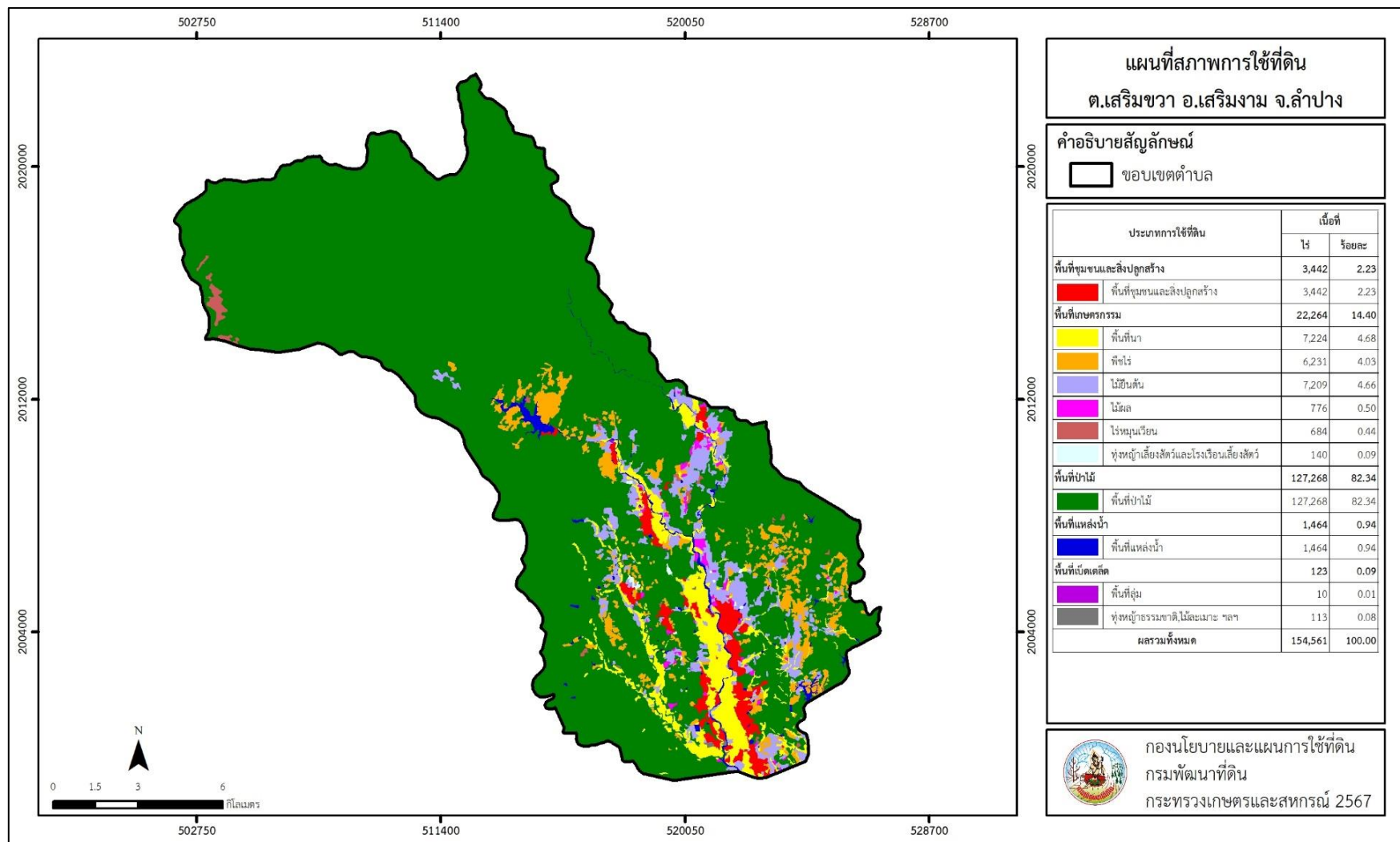
หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	3,442	2.23
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	3,102	2.01
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	214	0.14
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	13	0.01
U600	สถานที่ร้าง	17	0.01
U603	สุสาน ป่าช้า	96	0.06
A	พื้นที่เกษตรกรรม	22,264	14.40
A100	นาร้าง	30	0.02
A101	นาข้าว	7,133	4.62
A101+A202	นาข้าว+ข้าวโพด	42	0.03
A101+A210	นาข้าว+ถั่วลิสง	19	0.01
A200	ไร่ร้าง	801	0.52
A202	ข้าวโพด	4,705	3.04
A204	มันสำปะหลัง	460	0.30
A210	ถั่วลิสง	37	0.02
A216	ข้าวไร่	228	0.15
A302	ยางพารา	302	0.19
A302/A413	ยางพารา/ลำไย	40	0.03
A303	ปาล์มน้ำมัน	47	0.03
A304	ยูคาลิปตัส	91	0.06
A305	สั๊ก	5,273	3.41
A305/A318	สั๊ก/จามจุรี	80	0.05
A305/A413	สั๊ก/ลำไย	43	0.03
A318	จามจุรี	1,314	0.85
A318/A413	จามจุรี/ลำไย	19	0.01
A400	ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม	44	0.03
A401	ไม้ผลผสม	40	0.03
A407	มะม่วง	22	0.01
A407/A412	มะม่วง/มะขาม	13	0.01
A407/A413	มะม่วง/ลำไย	16	0.01
A411	กล้วย	36	0.02

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A412	มะขาม	20	0.01
A412/A413	มะขาม/ลำไย	26	0.02
A413	ลำไย	554	0.36
A426	แก้วมังกร	5	-
A600	ไร่หมุนเวียนร้าง	476	0.31
A602	ข้าวโพด (ไร่หมุนเวียน)	208	0.13
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	41	0.03
A702	โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า	30	0.02
A703	โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก	63	0.04
A704	โรงเรือนเลี้ยงสุกร	6	-
F	พื้นที่ป่าไม้	127,268	82.34
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	187	0.12
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	127,081	82.22
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	123	0.09
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	42	0.03
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	62	0.04
M201	พื้นที่ลุ่ม	10	0.01
M405	พื้นที่ถม	9	0.01
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	1,464	0.94
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	601	0.39
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	31	0.02
W201	อ่างเก็บน้ำ	673	0.43
W202	บ่อน้ำในไร่นา	159	0.10
ผลรวมทั้งหมด		154,561	100.00

ที่มา: กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน (2567)

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอสว่าง จังหวัดลำปาง

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2566 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลเสริมขวา มีประชากรรวม 6,791 คน แยกเป็นชาย 3,442 คน เป็นหญิง 3,349 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 27 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,559 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มากขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,658 ครัวเรือน หรือร้อยละ 64.79 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียน กรมส่งเสริมการเกษตร 901 ครัวเรือน หรือร้อยละ 35.21 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 และตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลเสริมขวา อำเภอสว่างงาม จังหวัดลำปาง ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลเสริมขวา	2,559	3,442	3,349	6,791
หมู่ที่ 1 ปงหลวง	277	325	300	625
หมู่ที่ 2 ปงแพ่ง	206	213	217	430
หมู่ที่ 3 ปงป่าป้อ	313	427	412	839
หมู่ที่ 4 ท่งไผ่	172	232	220	452
หมู่ที่ 5 แม่ฝ้าย	266	322	345	667
หมู่ที่ 6 แม่เลียงพัฒนา	185	248	257	505
หมู่ที่ 7 แม่เลียง	295	443	423	866
หมู่ที่ 8 ปงหัวทุ่ง	227	309	293	602
หมู่ที่ 9 ปงแล้ง	145	252	215	467
หมู่ที่ 10 แม่ห้อม	78	121	102	223
หมู่ที่ 11 ปงประคู้	249	345	353	698
หมู่ที่ 12 ห้วยหลวง	146	205	212	417

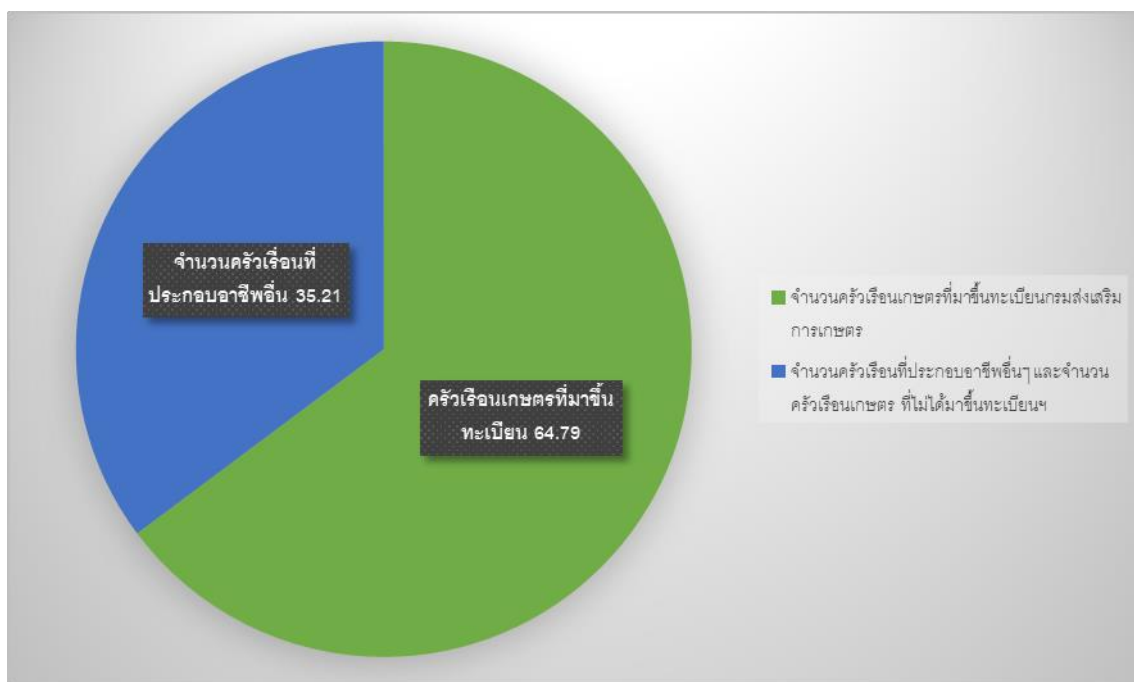
ที่มา: กรมการปกครอง (2567)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลเสริมขวา อำเภอสว่างงาม จังหวัดลำปาง ปี 2566

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	2,559	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มากขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	1,658	64.79
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	901	35.21

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2567)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2567)

รูปที่ 2-4 สัดส่วนครัวเรือนเกษตรกรตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

2.6.2 การถือครองที่ดิน

ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 154,561 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,559 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) จากการวิเคราะห์พบการถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 60.40 ไร่ จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบันของตำบลมีเนื้อที่เกษตรกรรม 22,264 ไร่ หรือร้อยละ 14.40 ของเนื้อที่ตำบล และเมื่อนำมาประเมินพบการถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 13.43 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ปลูกพืชไร่ และปลูกไม้ยืนต้น โดยจำนวนครัวเรือนเกษตรที่เพิ่มขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 2,559 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) มีการใช้ที่ดินสำหรับปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา ได้แก่ สัก และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่าย และบริโภคในครัวเรือน

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

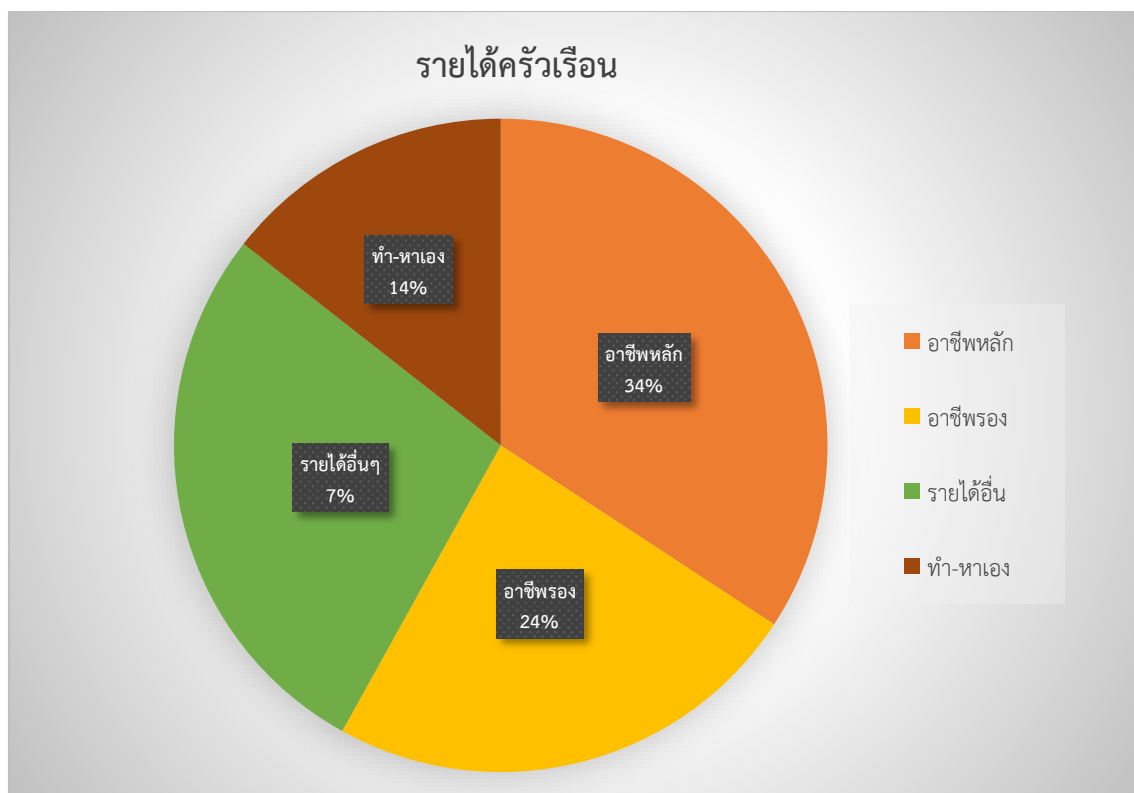
จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมการพัฒนาชุมชน ปี 2567 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 135,704.16 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 53,076.74 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 86,983.13 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 34,020.92 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 48,721.03 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 19,055.82 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลเสริมขวา อำเภอสว่าง จังหวัดลำปาง ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)		รายจ่ายเฉลี่ย (บาท/ปี)	
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง	ครัวเรือน	บุคคล	ครัวเรือน	บุคคล
ตำบลเสริมขวา	46,447.90	32,348.74	37,337.39	19,570.13	135,704.16	53,076.74	86,983.13	34,020.92
หมู่ที่ 1 ปงหลวง	58,925.13	18,121.39	24,434.76	20,940.32	122,421.60	50,872.98	107,887.97	44,833.44
หมู่ที่ 2 ปงแพ่ง	77,714.29	45,541.35	25,015.04	16,255.64	164,526.32	61,988.67	75,563.91	28,470.25
หมู่ที่ 3 ปงป่าป้อ	36,382.98	25,851.06	32,411.06	13,225.53	107,870.64	43,038.37	72,293.62	28,843.80
หมู่ที่ 4 หุ่นไผ่	36,217.74	41,193.55	44,604.84	13,435.48	135,451.61	55,800.66	91,354.84	37,634.55
หมู่ที่ 5 แม่แฝง	67,132.20	34,238.05	49,883.41	18,065.37	169,319.02	72,013.28	111,655.32	47,488.26
หมู่ที่ 6 แม่เลี้ยงพัฒนา	20,575.82	39,980.39	37,970.59	25,853.59	124,380.39	43,647.25	95,135.95	33,384.86
หมู่ที่ 7 แม่เลี้ยง	30,640.50	47,483.47	37,582.64	17,148.76	132,855.37	53,854.27	50,066.12	20,294.81
หมู่ที่ 8 ปงหัวทุ่ง	42,470.11	25,539.52	48,057.49	21,175.45	137,242.57	53,550.25	91,580.60	35,733.55
หมู่ที่ 9 ปงแล้ง	58,473.28	26,480.92	30,381.68	29,007.63	144,343.51	52,090.91	105,961.83	38,239.67
หมู่ที่ 10 แม่ห้อม	28,325.40	33,039.68	44,492.06	17,563.49	123,420.63	48,295.03	92,515.87	36,201.86
หมู่ที่ 11 ปงประดู่	48,994.21	24,827.41	42,207.11	23,827.41	139,856.14	52,882.26	91,564.47	34,622.26
หมู่ที่ 12 ห้วยหลวง	50,218.17	27,462.73	30,890.91	20,958.18	129,529.99	47,974.07	74,648.17	27,647.47

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2567)

รูปที่ 2-5 รายได้เฉลี่ยครัวเรือน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลเสริมขวา อำเภอสว่าง จังหวัดลำปาง ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการกิจกรรมรวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในพื้นที่ คือ เขตเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยผาเมือง เนื้อที่ 55,437 ไร่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ ได้แก่

(1) เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 117,916 ไร่

(2) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 25,635 ไร่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A เนื้อที่ 59,618 ไร่

2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1B เนื้อที่ 1,220 ไร่

3) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 เนื้อที่ 26,202 ไร่

4) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 เนื้อที่ 3,685 ไร่

5) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4 เนื้อที่ 13,167 ไร่

6) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เนื้อที่ 50,669 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่า ในพื้นที่ตำบลเสริมขวา มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 มีปริมาณน้ำฝนรวม 1,182.8 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลเสริมขวา มีแหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ น้ำแม่ปาก น้ำแม่ผึ้ง น้ำแม่เลียง หนองฮาด ห้วยกว้ง ห้วยกอแอง ห้วยกะ ห้วยขอบหิง ห้วยไข่ ห้วยคาบน้อย ห้วยโจ้ ห้วยตันจูน ห้วยตันผาง ห้วยตันผึ้ง ห้วยตันยาง ห้วยต่อเรือ ห้วยตาด ห้วยตาตุ ห้วยตูป ห้วยถั่ว

ห้วยทราย ห้วยทองดอยเขียว ห้วยทางลัด ห้วยปง ห้วยปลาก้าง ห้วยปอบ ห้วยปากกล้วย ห้วยปากคา ห้วยป่าง ห้วยปางคว ห้วยปางยง ห้วยปู่แกง ห้วยโป่ง ห้วยผาลาด ห้วยพันพะ ห้วยมะกอก ห้วยมาसान ห้วยแม่ก๊ิด ห้วยแม่ก๊ิดน้อย ห้วยแม่แก้ด ห้วยแม่นาแก ห้วยแม่ป่อ ห้วยแม่ปาก ห้วยแม่ฝิ่ง ห้วยแม่เลียงน้อย ห้วยแม่เลียงหลวง ห้วยแม่ห้อม ห้วยไม้ตุ้ม ห้วยไม้ยาง ห้วยยาช้าง ห้วยยาอุบ ห้วยยาว ห้วยราง ห้วยสาแล ห้วยหน่อแก้ว ห้วยหมู ห้วยหยวก ห้วยห้า และห้วยฮาว

3.2.3 น้ำบาดาล จากฐานข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลเสริมขวามีจำนวนบ่อบาดาลราชการ จำนวน 17 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชน จำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 23 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 1 หน่วยแผนที่ ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 1 หน่วยแผนที่ดิน คือ หน่วยแผนที่ดิน AC-spd,fl-clA ดินตะกอนน้ำพาเชิงชันที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วและเป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 595 ไร่ หรือร้อยละ 0.38 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 22 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน AC-mw,fl-lA ดินตะกอนน้ำพาเชิงชันที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง และเป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วน ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 317 ไร่ หรือร้อยละ 0.21 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน AC-mw,col-slA ดินตะกอนน้ำพาเชิงชันที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง และเป็นดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 80 ไร่ หรือร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Cm-lsA ชุดดินเชิงใหม่ มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนดินร่วน ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 568 ไร่ หรือร้อยละ 0.37 ของเนื้อที่ตำบล

4) หน่วยแผนที่ดิน Hc-slB ชุดดินหังฉัตร มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 505 ไร่ หรือร้อยละ 0.33 ของเนื้อที่ตำบล

5) หน่วยแผนที่ดิน Kp-gm-silA/b ดินกำแพงเพชรที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ และมีคันทนา มีเนื้อที่ 8,024 ไร่ หรือร้อยละ 5.19 ของเนื้อที่ตำบล

6) หน่วยแผนที่ดิน Li-gclC ชุดดินลี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 981 ไร่ หรือร้อยละ 0.63 ของเนื้อที่ตำบล

7) หน่วยแผนที่ดิน Li-gclD ชุดดินลี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 12-20 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 11,806 ไร่ หรือร้อยละ 7.64 ของเนื้อที่ตำบล

8) หน่วยแผนที่ดิน Li-gclE ชุดดินลี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 20-35 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,763 ไร่ หรือร้อยละ 1.79 ของเนื้อที่ตำบล

9) หน่วยแผนที่ดิน Mr-slB ชุดดินแมร์ม มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,971 ไร่ หรือร้อยละ 1.28 ของเนื้อที่ตำบล

10) หน่วยแผนที่ดิน Mr-slC ชุดดินแมร์มี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 12,194 ไร่ หรือร้อยละ 7.89 ของเนื้อที่ตำบล

11) หน่วยแผนที่ดิน Mr-gslD ชุดดินแมร์มี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายปนกรวด ความลาดชัน 12-20 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 8,294 ไร่ หรือร้อยละ 5.36 ของเนื้อที่ตำบล

12) หน่วยแผนที่ดิน Mr-gslE ชุดดินแมร์มี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายปนกรวด ความลาดชัน 20-35 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,674 ไร่ หรือร้อยละ 3.02 ของเนื้อที่ตำบล

13) หน่วยแผนที่ดิน Mr-md-slB ดินแมร์มีที่เป็นดินลิกปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 349 ไร่ หรือร้อยละ 0.23 ของเนื้อที่ตำบล

14) หน่วยแผนที่ดิน Mt-hb,gm-clA/b ดินแม่แตงที่มีความอิ่มตัวเบสสูงและมีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ และมีคันนา มีเนื้อที่ 264 ไร่ หรือร้อยละ 0.17 ของเนื้อที่ตำบล

15) หน่วยแผนที่ดิน Sp-fl-sLA ดินสันป่าตองที่เป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 101 ไร่ หรือร้อยละ 0.07 ของเนื้อที่ตำบล

16) หน่วยแผนที่ดิน Sp-fl-slB ดินสันป่าตองที่เป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 710 ไร่ หรือร้อยละ 0.46 ของเนื้อที่ตำบล

17) หน่วยแผนที่ดิน Sp-mw,fl-slB ดินสันป่าตองที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 520 ไร่ หรือร้อยละ 0.34 ของเนื้อที่ตำบล

18) หน่วยแผนที่ดิน Sp-gm,fl-sLA/b ดินสันป่าตองที่มีจุดประสีเทาและเป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ และมีคันนา มีเนื้อที่ 178 ไร่ หรือร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่ตำบล

19) หน่วยแผนที่ดิน Sp-gm,fl-slB/b ดินสันป่าตองที่มีจุดประสีเทาและเป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และมีคันนา มีเนื้อที่ 386 ไร่ หรือร้อยละ 0.25 ของเนื้อที่ตำบล

20) หน่วยแผนที่ดิน Ty-gslD ชุดดินท่ายาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายปนกรวด ความลาดชัน 12-20 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 63 ไร่ หรือร้อยละ 0.04 ของเนื้อที่ตำบล

21) หน่วยแผนที่ดิน Ws-clB ชุดดินวังสะพุง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 122 ไร่ หรือร้อยละ 0.08 ของเนื้อที่ตำบล

22) หน่วยแผนที่ดิน Ws-vd,gm-clB/b ดินวังสะพุงที่เป็นดินลิกมากและมีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และมีคันนา มีเนื้อที่ 312 ไร่ หรือร้อยละ 0.20 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 1 หน่วยแผนที่ คือ หน่วยแผนที่ดิน SC พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน มีเนื้อที่ 98,784 ไร่ หรือร้อยละ 63.91 ของเนื้อที่ตำบล

ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินต้น มีเนื้อที่ 42,746 ไร่ หรือร้อยละ 27.65 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ชุดดินลี (Li) ชุดดินท่ายาง (Ty) และชุดดินแมร์มี (Mr)

รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอสว่างงาม จังหวัดลำปาง ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอสว่าง จังหวัดลำปาง

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
AC-spd,fl-clA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	10-20	35-75	5.0-6.5	5.5-7.0	<2	-	530	0.34
AC-spd,fl-clA*	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ปานกลาง	10-20	35-75	5.0-6.5	5.5-7.0	<2	-	65	0.04
AC-mw,fl-lA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	10-20	35-75	5.0-6.5	5.5-7.0	<2	-	74	0.05
AC-mw,fl-lA*	0-2	>150	ดีปานกลาง	ปานกลาง	10-20	35-75	5.0-6.5	5.5-7.0	<2	-	243	0.16
AC-mw,col-slA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ปานกลาง	10-20	35-75	5.0-6.5	5.5-7.0	<2	-	80	0.05
Cm-lsA	0-2	>150	ดี	ปานกลาง	<10	35-75	5.0-7.0	5.0-7.0	<2	-	568	0.37
Hc-slB	2-5	>150	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.5-7.0	4.5-5.5	<2	-	505	0.33
Kp-gm-silA/b	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	35-75	5.5-6.5	6.0-7.0	<2	-	5,343	3.46
Kp-gm-silA/b*	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ปานกลาง	<10	35-75	5.5-6.5	6.0-7.0	<2	-	2,681	1.73
Li-gclC	5-12	25-50	ดี	ปานกลาง	10-20	35-75	5.5-7.0	5.5-6.5	<2	-	981	0.63
Li-gclD	12-20	25-50	ดี	ปานกลาง	10-20	35-75	5.5-7.0	5.5-6.5	<2	-	11,806	7.64
Li-gclE	20-35	25-50	ดี	ปานกลาง	10-20	35-75	5.5-7.0	5.5-6.5	<2	-	2,763	1.79
Mr-slB	2-5	25-50	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	<2	-	463	0.30
Mr-slB*	2-5	25-50	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	<2	-	1,508	0.98
Mr-slC	5-12	25-50	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	<2	-	9,390	6.08
Mr-slC*	5-12	25-50	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	<2	-	2,804	1.81
Mr-gslD	12-20	0-50	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	<2	-	5,988	3.87
Mr-gslD*	12-20	0-50	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	<2	-	2,306	1.49
Mr-gslE	20-35	0-50	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	<2	-	4,118	2.66

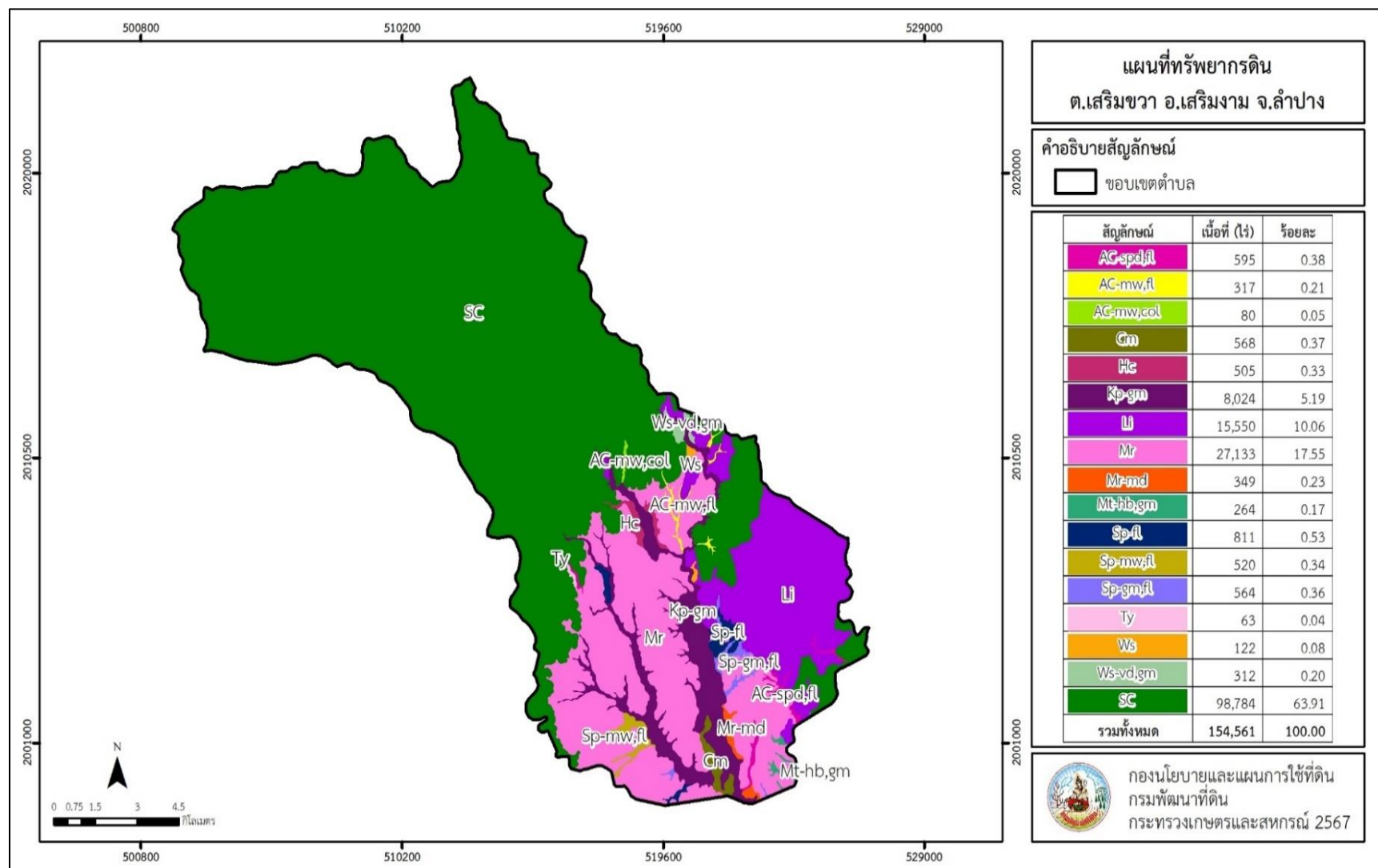
ตารางที่ 3-1 (ต่อ)

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Mr-gslE*	20-35	0-50	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	<2	-	556	0.36
Mr-md-slB	2-5	50-100	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	<2	-	349	0.23
Mt-hb,gm-clA/b	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	35-75	5.5-6.5	5.5-8.0	<2	-	264	0.17
Sp-fl-slA	0-2	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	101	0.07
Sp-fl-slB	2-5	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	710	0.46
Sp-mw,fl-slB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	520	0.34
Sp-gm,fl-slB/b	2-5	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	386	0.25
Sp-gm,fl-slA/b	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	178	0.11
Ty-gslD	12-20	25-50	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.5-6.5	5.0-6.0	<2	-	63	0.04
Ws-clB	2-5	50-100	ดี	ปานกลาง	10-20	35-75	6.0-7.0	5.5-7.0	<2	-	122	0.08
Ws-vd,gm-clB/b	2-5	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ปานกลาง	10-20	35-75	6.0-7.0	5.5-7.0	<2	-	312	0.20
SC	>35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	98,784	63.91
รวมทั้งหมด											154,561	100.00

หมายเหตุ: 1. * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

2. เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2567)

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอสว่าง จังหวัดลำปาง

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2567 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลเสริมขวา คือ

- 1) ปริมาณน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอในฤดูแล้ง
- 2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 3) ปัญหาด้านโรคและแมลงศัตรูพืช (ด้วง เพลี้ย เชื้อรา หนอนเจาะ)
- 4) มีการใช้สารเคมีมากเกินไป
- 5) ต้นทุนการผลิตสูง / ไม่มีตลาดรับซื้อผลผลิต
- 6) ไม่มีการประกันราคาผลผลิต
- 7) พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการต่างๆ ได้
- 8) ขาดแรงงาน เนื่องจากมีแต่ผู้สูงอายุ
- 9) เกิดภัยธรรมชาติบ่อยครั้ง (การชะล้างพังทลายของดิน ดินทราย)

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลเสริมขวา มีความต้องการ 4 ประการ คือ

- 1) สร้างแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ในพื้นที่สาธารณะ
- 2) เพิ่มเติมแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรให้มากขึ้น จัดทำฝายขนาดเล็ก
- 3) ปรับปรุง ซ่อมแซมแหล่งน้ำเดิมที่ตื้น (ขุดลอกบ่อเดิม)
- 4) ปรับปรุงคุณภาพดินที่เสื่อมโทรมโดยการจัดหาปัจจัยการผลิตและวัสดุปรับปรุงบำรุงดินเพิ่มขึ้น (ปุ๋ยปุ๋ยสด โดโลไมท์ ปุ๋ยหมัก)
- 5) จัดการปัญหาความลาดชันในพื้นที่ (ปรับปรุงแปลงนาขั้นบันได การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ)
- 6) ลดราคาปุ๋ย และยาฆ่าแมลง
- 7) ให้มีการประกันสินค้าราคาผลผลิต และมีตลาดกลางสินค้าในพื้นที่
- 8) แนวทางการผลิตพืชให้เหมาะสมกับที่ดิน
- 9) ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มรายได้
- 10) ให้ที่ดินมีเอกสารสิทธิ์มากขึ้น

ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

- 1) **แรงขับเคลื่อน (Driver)** มี 5 ประการ คือ
 - 1.1) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
 - 1.2) ขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

- 1.3) ขาดหลักวิชาการการใช้ที่ดินที่ถูกต้อง
- 1.4) ขาดความรู้เรื่องการลดต้นทุนการผลิต
- 1.5) การไร้ที่ดินกรรมสิทธิ์

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 5 ประการ คือ

- 2.1) ต้องการแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตร
- 2.2) ต้องการปรับปรุงบำรุงดิน
- 2.3) ต้องการองค์ความรู้การพัฒนาคุณภาพผลผลิต/การพัฒนามลิตภัณฑ์สินค้า
- 2.4) ต้องการองค์ความรู้การลดต้นทุนการผลิต
- 2.5) ต้องการแก้ไขปัญหาการไม่มีกรรมสิทธิ์

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 5 ประการ คือ

- 3.1) ปริมาณน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ
- 3.2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 3.3) ราษฎรเรียกร้องสิทธิในที่ดินทำกิน
- 3.4) ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ
- 3.5) ต้นทุนการผลิตที่สูง

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 4 ประการ คือ

- 4.1) ผลผลิตพืชราคาตกต่ำ
- 4.2) ผลผลิตทางการเกษตรต่อพื้นที่ต่ำ
- 4.3) รายได้เกษตรกรลดลง
- 4.4) เกิดภาระหนี้สินทางการเกษตร

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

- (1) การจัดการน้ำ เช่น ขุดลอกลำห้วย/คลองส่งน้ำ/แหล่งน้ำ
- (2) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยสด/ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อปรับปรุงดินกรด
- (3) ปรับเปลี่ยนการผลิตพืช
- (4) การพัฒนามลิตภัณฑ์

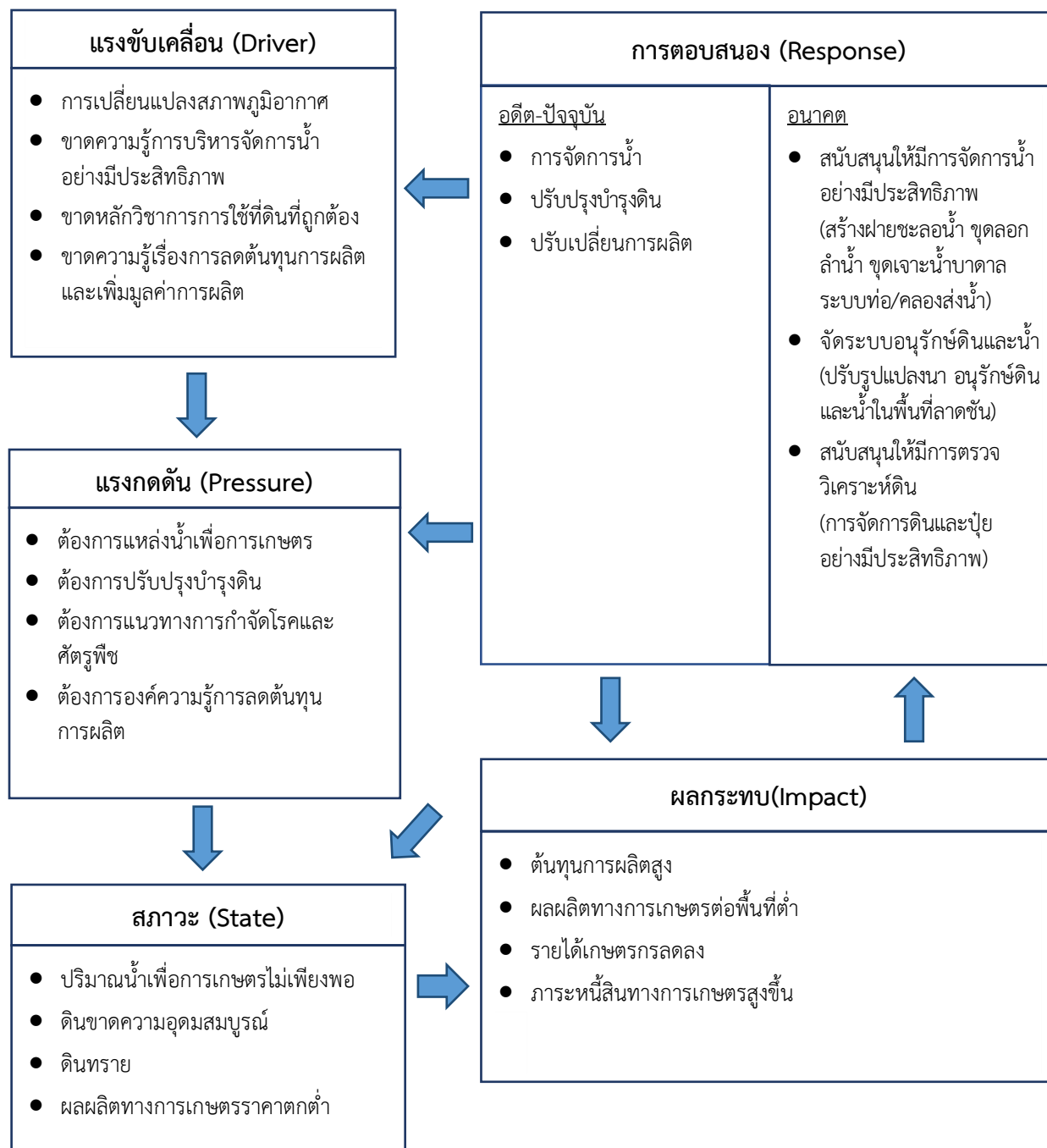
อนาคต

- (1) สนับสนุนให้มีการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ (ขุดลอกลำน้ำ อ่างเก็บน้ำ สระเก็บน้ำ
- (2) พัฒนาที่ดินและน้ำอย่างเป็นระบบทั้งตำบล
- (3) จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ (ปรับปรุงแปลงนา การอนุรักษ์ดินและน้ำพื้นที่ลาดชัน)
- (4) ส่งเสริมการจัดการดิน น้ำ ปุ๋ย อย่างถูกต้อง เพื่อการจัดการดินและปุ๋ยอย่างมี

ฝายกักเก็บน้ำ)

ประสิทธิภาพ

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลเสริมขวา อำเภอสว่างงาม จังหวัดลำปาง

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลเสริมขวา อำเภอสว่าง จังหวัดลำปาง มีการเพาะปลูกพืชดังนี้

พื้นที่ทำนาในช่วงกลางเดือนสิงหาคมถึงพฤศจิกายน หลังการเก็บเกี่ยวจะปลูกถั่วลิสง บางพื้นที่จะปล่อยร้าง พืชไร่มีการปลูกถั่วลิสงช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงพฤษภาคม ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม ปลูกมันสำปะหลังช่วงเดือนพฤษภาคมถึงธันวาคม และปลูกไม้ยืนต้นได้แก่ ลำไย มะม่วง มะขามยักษ์ มะม่วงหิมพานต์ เงาะ ทุเรียน ส้ม งามจู้รี ยางพารา และปาล์ม (รูปที่ 4-2)

เดือน ระบบเกษตร	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
นา		ถั่วลิสง						เหนียวพันธุ์ กข 6				
พืชไร่		ถั่วลิสง										
					ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์							
					มันสำปะหลัง							
ไม้ผลและ ไม้ยืนต้น	ลำไย มะม่วง มะขามยักษ์ มะม่วงหิมพานต์ เงาะ ทุเรียน ส้ม งามจู้รี ยางพารา ปาล์ม											

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลเสริมขวา อำเภอสว่าง จังหวัดลำปาง

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆเหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ หรือการปลูกพืชต่างๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกทรง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิต และ คำรณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเซตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการเซตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ถั่วลิสง พืชผัก

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

หน่วยที่ดิน	ข้าว	ข้าวโพด	ถั่วลิสง	พืชผัก
AC-mw,col-slA	S2o	S2o	S2os	S1
AC-mw,fl-lA	S2os	S2os	S2os	S2s
AC-mw,fl-lA	S2o	S2o	S2os	S1
AC-spd,fl-clA	S2s	S3o	S3o	N
AC-spd,fl-clA	S1	S3o	S3o	N
Cm-lsA	S3o	S2n	S2ns	S2n
Hc-slB	S3o	S2n	S2ns	S2n
Kp-gm-silA/b	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns
Kp-gm-silA/b	S2on	S2on	S2ons	S2n
Li-gclC	S3ewo	S3r	S2ers	S3r
Li-gclD	N	S3er	S3e	S3er
Li-gclE	N	N	N	N
Mr-gslD	N	S3er	S3e	S3er
Mr-gslD	N	S3er	S3e	S3er
Mr-gslE	N	N	N	N
Mr-gslE	N	N	N	N
Mr-md-slB	S3o	S2rns	S2ns	S2rns
Mr-md-slB	S3o	S2rn	S2ns	S2rn
Mr-slB	S3o	S3r	S2rns	S3r
Mr-slB	S3o	S3r	S2rns	S3r
Mr-slC	S3ewo	S3r	S2erns	S3r
Mr-slC	S3ewo	S3r	S2erns	S3r
Mt-hb,gm-clA/b	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns
Sp-fl-slA	S3o	S2ns	S2ns	S2ns
Sp-fl-slB	S3o	S2ns	S2ns	S2ns
Sp-gm,fl-slA/b	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns
Sp-gm,fl-slB/b	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ns

ตารางที่ 5-2 (ต่อ)

หน่วยที่ดิน	ข้าว	ข้าวโพด	ถั่วลิสง	พืชผัก
Sp-mw,fl-slB	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ns
Ty-gslD	N	S3er	S3e	S3er
Ws-clB	S3o	S2r	S2s	S2r
Ws-vd,gm-clB/b	S2ewo	S2o	S2os	S1

หมายเหตุ: * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน
ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

- e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน
- w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร
- r = สภาวะการหยั่งลึกของราก
- z = สารพิษ
- x = การมีเกลือมากเกินไป
- m = ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช
- o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช
- n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร
- s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดิน และที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุทธศาสตร์แผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายในปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศ ที่ใช้เป็นกรอบนโยบายพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพ โดยเฉพาะทางด้านการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนามการศึกษา ด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบลเช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลเสริมขวา อำเภอสว่างมุง จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ทั้งหมด 154,561 สามารถกำหนดออกเป็น 6 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ และเขตรักษาสมดุลของธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตป่าไม้ เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ เขตป่าไม้ถาวร หรืออยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1A 1B หรือ 2 พื้นที่ในเขตนี้ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามมาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดินหรือทรัพยากรป่าไม้ของพื้นที่นั้น ๆ ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตป่าไม้สมบูรณ์ เขตป่าเสื่อมโทรม และเขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ มีเนื้อที่ 140,786 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 91.09 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

- 1) เขตป่าไม้สมบูรณ์ (สัญลักษณ์ 1100) มีเนื้อที่ 125,594 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 81.26 ของเนื้อที่ตำบลเป็นเขตที่อยู่ภายในเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้สมบูรณ์
- 2) เขตป่าเสื่อมโทรม (สัญลักษณ์ 1200) มีเนื้อที่ 95 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.06
- 3) เขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 1300) มีเนื้อที่ 15,097 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 9.77 ของเนื้อที่ตำบลเป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุก แฉกพื้นที่ป่าไม้ และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นอย่างอื่นส่วนใหญ่เพื่อทำการเกษตร

6.2.2 เขตเกษตรกรรมเป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่ยอยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วยเขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วยประกอบ 5 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมขั้นดี เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ และเขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 7,163 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.63 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

- 1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมขั้นดี แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

- (1) เขตเกษตรกรรมขั้นดี พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตมากที่สุด เนื่องจากมีระบบชลประทาน และดินมีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืช ส่งผลให้ศักยภาพของที่ดินต่อการเพาะปลูกอยู่ในระดับเหมาะสมสูง ทั้งหมด 78 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล ทั้งนี้ พบพื้นที่เขตการใช้ที่ดินประเภทนี้ โดยแยกตามชนิดพืช ได้ดังนี้

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2120) มีเนื้อที่ 78 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล ได้แก่ เงาะ ทุเรียน

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 16 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น ได้แก่ ปาล์ม

- (2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) เป็นเขตที่มีระบบชลประทาน แต่มีข้อจำกัดด้านสมบัติของดินที่ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชบางประการ ส่งผลให้ศักยภาพของที่ดิน

ต่อการเพาะปลูกอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง ทั้งหมด 3,546 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.29 ของเนื้อที่ตำบล
ทั้งนี้ พบพื้นที่เขตการใช้ที่ดินประเภทนี้ โดยแยกตามชนิดพืช ได้ดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2211) มีเนื้อที่ 3,477 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 2.23 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2212) มีเนื้อที่ 8 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล ได้แก่ ลำไย มะม่วง มะขามยักษ์ มะม่วงหิมพาน

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2213) มีเนื้อที่ 91 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น ได้แก่ สัก จามจุรี ยางพารา

ทั้งนี้ในเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) หากมีการปรับปรุงบำรุงดิน หรือ ปรับปรุงบำรุงดิน หรือปรับโครงสร้างของพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น ยกทรง จัดทำ ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ประเภทต่างๆ สามารถยกระดับเป็นเขตเกษตรกรรมขั้นดีได้ เนื่องจากมีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำไว้แล้ว โดยเฉพาะระบบชลประทาน

(3) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ไม่มีระบบชลประทาน การทำการเกษตรต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก แต่ดินมีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืช ส่งผลให้ศักยภาพของที่ดินต่อการเพาะปลูกอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง ทั้งหมด 489 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.31 ของเนื้อที่ตำบล ทั้งนี้ พบพื้นที่เขตการใช้ที่ดินประเภทนี้ โดยแยกตามชนิดพืช ได้ดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 113 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.07 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 20 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล ได้แก่ มะม่วง มะขามยักษ์ มะม่วงหิมพาน

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 172 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น ได้แก่ สัก จามจุรี ยางพารา

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 178 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วลิสง กระเทียม

- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 5 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ ได้แก่ สับปะรด

(4) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำเป็นเขตที่ไม่มีระบบชลประทาน การทำการเกษตรต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก และมีข้อจำกัดด้านสมบัติของดินที่ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชหลายประการซึ่งการแก้ไขข้อจำกัดนั้นทำได้ยากหรือต้องลงทุนสูง เช่น ดินตื้น เนื้อดินเป็นทราย ดินบนพื้นที่ลาดชันสูงส่งผลให้ศักยภาพของที่ดินต่อการเพาะปลูกอยู่ในระดับไม่ค่อยเหมาะสมถึงไม่เหมาะสม การใช้ที่ดินจำเป็นต้องมีมาตรการสำหรับการเพิ่มผลผลิตควบคู่ไปกับการป้องกันรักษาไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม ทั้งหมด 3,040 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.97 ของเนื้อที่ตำบล ทั้งนี้ พบพื้นที่เขตการใช้ที่ดินประเภทนี้ โดยแยกตามชนิดพืช ได้ดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 1,792 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 232 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.15 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล ได้แก่ มะขามยักษ์ มะม่วง ลำไย

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 1,016 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.66 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น ได้แก่ สัก จามจุรี ยางพารา ปาล์ม

(5) เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 10 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล

- เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2520) ปัจจุบันมีการสร้างโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ประเภทต่าง ๆ มีเนื้อที่ 10 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล โดยประเภทของโรงเรือนที่พบ ได้แก่ โคเนื้อ สุกร และไก่

6.2.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 3,441 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.22 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 3,314 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 2.14 ของเนื้อที่ตำบลปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

(2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 13 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล

(3) และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (สัญลักษณ์ 3300) มีเนื้อที่ 114 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.07 ของเนื้อที่ตำบล

6.2.4 เขตแหล่งน้ำมีเนื้อที่ 1,462 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.95 ของเนื้อที่ตำบลประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 633 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.41 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 829 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.54 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น อ่างเก็บน้ำ และบ่อน้ำ เป็นต้น

6.2.5 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 121 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.88 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น เหมืองแร่ ที่ทิ้งขยะ หาดทราย ไม้พุ่ม เป็นต้น

6.2.6 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 1,588 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.03 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมายส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก ป่าชุมชน

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

สัญลักษณ์ แผนที่	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
1	เขตป่าไม้	140,786	91.09
1100	1) เขตป่าไม้สมบูรณ์	125,594	81.26
1200	2) เขตป่าเสื่อมโทรม	95	0.06
1300	3) เขตพื้นพืชรธรรมชาติ	15,097	9.77
2	เขตเกษตรกรรม	7,163	4.63
	2.1 เขตเกษตรกรรมขั้นดี	78	0.05
2120	2) เขตปลูกไม้ผล	16	0.01
2130	3) เขตปลูกไม้ยืนต้น	62	0.04
	2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1)	3,546	2.29
2211	1) เขตทำนา	3,447	2.23
2212	2) เขตปลูกไม้ผล	8	0.01
2213	3) เขตปลูกไม้ยืนต้น	91	0.05
	2.3 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)	489	0.31
2221	1) เขตทำนา	113	0.07
2222	2) เขตปลูกไม้ผล	20	0.01
2223	3) เขตปลูกไม้ยืนต้น	172	0.11
2224	4) เขตปลูกพืชไร่	178	0.11
2225	5) เขตปลูกพืชทางเลือก	5	0.01
	2.4 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	3,040	1.97
2310	1) เขตทำนา	1,792	1.16
2320	2) เขตปลูกไม้ผล	232	0.15
2330	3) เขตปลูกไม้ยืนต้น	1,016	0.66
	2.5 เขตปศุสัตว์	10	0.01
2520	1) เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	10	0.01
3	ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	3,441	2.22
3100	1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	3,314	2.14
3200	2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	13	0.01
3300	3) เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	114	0.07

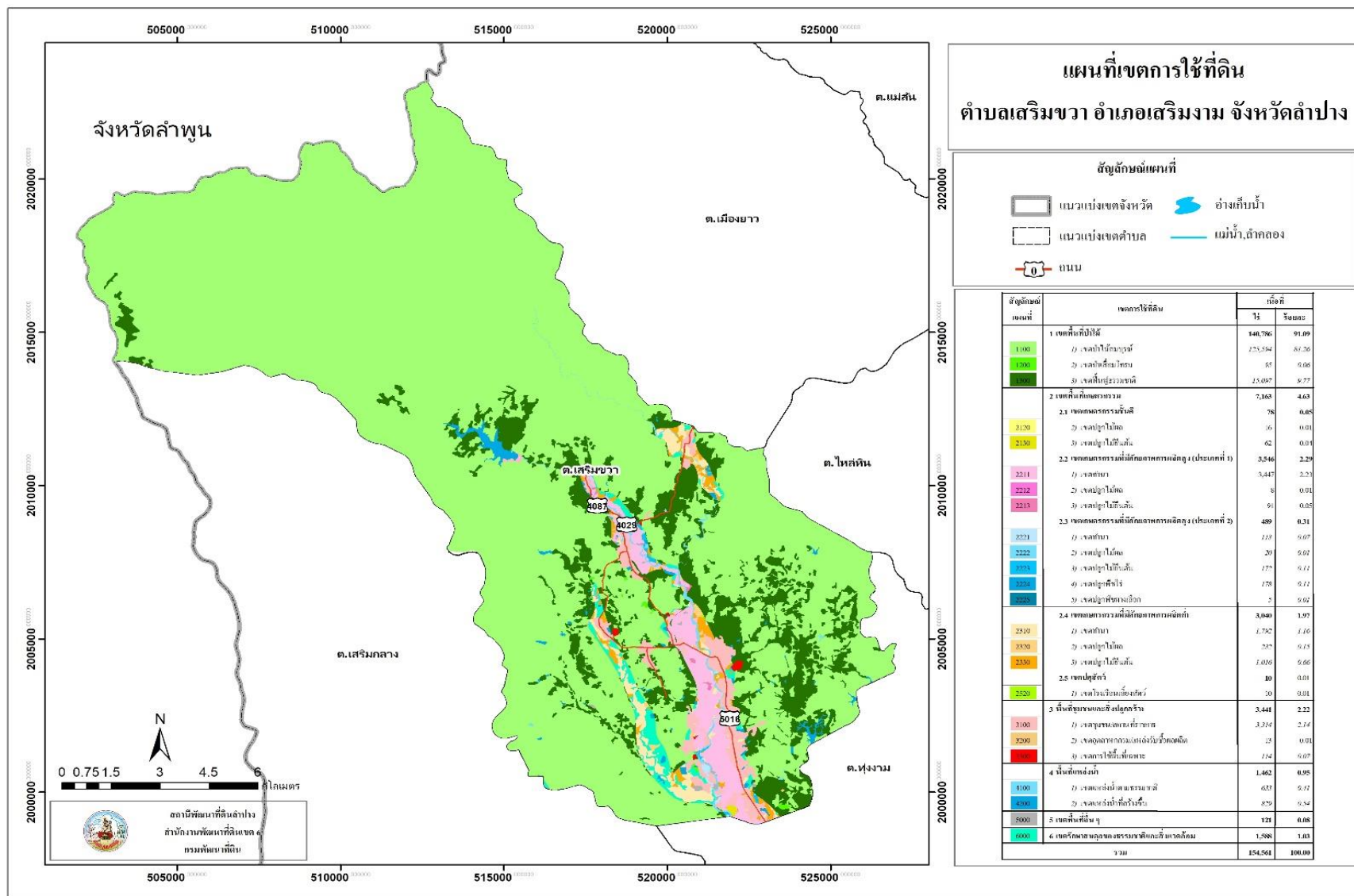
ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

สัญลักษณ์ แผนที่	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
4	เขตแหล่งน้ำ	1462	0.95
4100	1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	633	0.41
4200	2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	829	0.54
5000	5 เขตพื้นที่อื่น ๆ	121	0.08
6000	6 เขตรักษาสมดุของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1,588	1.03
รวม		154,561	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลเสริมขวา อำเภอสว่าง จังหวัดลำปาง

รูปที่ 6-1 แผนการใช้ที่ดิน ตำบลเสริมขวา อำเภอสว่าง จังหวัดลำปาง

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลเสริมขวา อำเภอสว่าง จังหวัดลำปาง แล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568 ถึง 2572

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลเสริมขวาไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา เพื่อมีมติให้ความร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดินในการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินลำปาง เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินลำปาง นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- (1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- (2) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย/PGS
- (3) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
- (4) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
- (5) การรณรงค์ไถกลบตอซัง
- (6) การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์
- (7) การส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด
- (8) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
- (9) การตรวจวิเคราะห์ดิน

2) การชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

- (1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

3) การพัฒนาแหล่งน้ำ มีแผนงาน/โครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260

ลบ.ม.

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยราชการอื่น

การดำเนินงานของหน่วยงานอื่นอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่ทางหน่วยงานอื่นได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการนั้นๆ (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม

1) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น

(1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)

(2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) (กรมวิชาการเกษตร)

(3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

2) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด)

7.3.2 แหล่งน้ำ

สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานจังหวัด)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินงานจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อวันที่ 4 กันยายน 2567 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การขาดแคลนน้ำ และเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน ดังนั้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาในภาพรวมของตำบล สรุปได้ว่า มีปัญหาที่สำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหาดินเสื่อมโทรม และ (2) ปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยมีปัญหารองลงมา คือ ปัญหาการไร้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในประเด็นปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้นจะหมายรวมถึง (1) ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ (2) ดินตื้น และ (3) ดินพื้นที่ลาดชัน จากการวิเคราะห์การชะล้างพังทลายของดิน พบว่า ระดับความรุนแรงน้อย (0-2 ตันต่อไร่ต่อปี) มีพื้นที่มากถึง 10,127 ไร่ หรือร้อยละ 6.55 ของเนื้อที่ตำบล รองลงมา ระดับความรุนแรงปานกลาง (2-5 ตันต่อไร่ต่อปี) มีพื้นที่ 4,875 ไร่ หรือร้อยละ 3.15 ระดับความรุนแรง (5-12 ตันต่อไร่ต่อปี) มีพื้นที่ 13,175 ไร่ หรือร้อยละ 8.52 ระดับความรุนแรงมาก (12-20 ตันต่อไร่ต่อปี) มีพื้นที่ 20,163 ไร่ หรือร้อยละ 13.05 ระดับความรุนแรงมาก (20-35 ตันต่อไร่ต่อปี) มีพื้นที่ 7,473 ไร่ หรือร้อยละ 4.81 และระดับความรุนแรงมากที่สุด (มากกว่า 35 ตันต่อไร่ต่อปี) มีพื้นที่มากถึง 98,784 ไร่ หรือร้อยละ 63.91 ซึ่งมีมากที่สุดของพื้นที่ทั้งหมด การที่สภาพภูมิประเทศมีความลาดชันสูงย่อมเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดินได้ง่ายและรุนแรง ผลกระทบที่ตามมาคือ หน้าดินที่ถูกชะล้างไหลลงสู่เบื้องล่างไปทับถมตามลำน้ำตามธรรมชาติ เหมือง ฝาย และอ่างเก็บน้ำจนดินชั้นดี ไม่สามารถเก็บกักน้ำ

ไว้ใช้ได้ตามศักยภาพที่ควรจะเป็น จึงเกิดปัญหาขาดแคลนน้ำทั้งน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตร นอกจากนี้ การใช้ที่ดินอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานย่อมส่งผลให้สมบัติของดินมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านกายภาพและเคมีของดิน ส่งผลให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ลดลง หากไม่ได้รับการปรับปรุงฟื้นฟูจะเกิดความเสื่อมโทรมของดินได้ในไม่ช้า โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ดินตื้น หากไม่มีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างเหมาะสม จะส่งผลต่อระบบนิเวศและเสี่ยงต่อการไม่คุ้มค่าต่อการลงทุนทำการเกษตรเป็นอย่างสูง

สำหรับประเด็นปัญหาการขาดแคลนน้ำ มีข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาโดยดำเนินการ 6 ประการ คือ (1) การขุดลอกแหล่งน้ำในปัจจุบันซึ่งรวมถึงอ่างเก็บน้ำ ฝายกั้นน้ำ และลำน้ำ (2) สร้างอ่างเก็บน้ำหรือฝายกั้นน้ำเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม (3) ก่อสร้างคลองส่งน้ำเพื่อการกระจายน้ำไปสู่พื้นที่การเกษตร (4) ขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล (5) ก่อสร้างระบบประปาภูเขาโดยส่งน้ำด้วยท่อ P.E. และ (6) ฟื้นฟูระบบนิเวศป่าต้นน้ำ ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ในปัจจุบัน สรุปได้ว่า “ไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งหรือใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง แล้วจะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำทั้งตำบลได้โดยสิ้นเชิง”

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำจะต้องดำเนินการทั้งตำบล ควบคู่ไปกับปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ด้วยการจัดทำโครงการ **“การพัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบ”** โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ **1. ส่วนของต้นน้ำ** อันเป็นพื้นที่ป่าไม้ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชันเชิงซ้อน ความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ มีระดับความสูญเสียดินในระดับรุนแรงถึงรุนแรงมากที่สุด การจัดการพื้นที่ต้องปลูกป่าเสริม สร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อรักษาน้ำให้อยู่ในพื้นที่ โดยจัดทำประปาภูเขาและก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อลดการชะล้างพังทลาย การสูญเสียดิน และชะลอการไหลของน้ำ **2. ส่วนของกลางน้ำ** สภาพพื้นที่ประกอบด้วยลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา ความลาดชัน 5 – 35 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่บางส่วนมีระดับความสูญเสียดินในระดับปานกลางถึงระดับรุนแรง การจัดการพื้นที่ควรมีมาตรการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดรูปที่ดิน วางผังน้ำทั้งระบบ และสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต และ **3. ส่วนของปลายน้ำ** สภาพพื้นที่เป็นที่ราบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ความลาดชันน้อยกว่า 5 เปอร์เซ็นต์ มีพื้นที่ส่วนน้อยที่มีความเสี่ยงในการสูญเสียดินจากการชะล้างพังทลายของดิน การจัดการพื้นที่ควรพัฒนาที่ดินและระบบน้ำ ได้แก่ การขุดลอกคลอง ก่อสร้างสระน้ำ ฝายกั้นน้ำ คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำหรือพนังป้องกันน้ำท่วม การขุดบ่อน้ำบาดาล การปรับปรุงที่ดินเพื่อปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต และการทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อให้การใช้ที่ดินสามารถใช้พื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ทั้งตัวเกษตรกร ชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568-2572

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. เขตทำนา เนื้อที่ 5,352 ไร่	1.การปรับปรุงบำรุงดิน	4,074,000
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	65,000
	1.2 ผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	1,041,250
	1.3 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	105,000
	1.4 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	147,000
	1.5 จัดหาปุ๋ยเพื่อการเกษตร (โดโลไมท์)	242,500
	1.5 ส่งเสริมการปรับปรุงดินกรด	3,750
	1.5 การทำปุ๋ยหมัก	1,360,000
	1.6 อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	510,000
	2. การบริหารจัดการน้ำ	206,000
	2.1 บ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	206,000
	3. โครงการอนุรักษ์ดินและน้ำ	2,560,000
	3.1 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เสี่ยงภัยทางการเกษตร	2,560,000
	4. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	600,000
	4.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	600,000
2. เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 256 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	436,125
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	16,250
	1.2 ผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	148,750
	1.2 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	15,000
	1.3 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	24,500
	1.4 การทำปุ๋ยหมัก	170,000

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
	1.5 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	68,000
	1.6 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	1,125
	2. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	300,000
	2.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	300,000
3. เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 1,341 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	435,500
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	16,250
	1.2 การทำปุ๋ยหมัก	340,000
	1.3 การพัฒนาเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	24,500
	1.4 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	54,000
	1.5 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	750
4. เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 999 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	695,375
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	32,500
	1.2 ผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	297,500
	1.3 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	30,000
	1.4 การพัฒนาเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	49,000
	1.5 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	60,500
	1.6 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	1,875
	1.7 การทำปุ๋ยหมัก	680,000

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
	2. การบริหารจัดการน้ำ	206,000
	2.1 บ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	206,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	300,000
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	300,000
รวมเขตเกษตรกรรม	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	5,565,000
	2. การบริหารจัดการน้ำ	412,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	1,200,000
	4. การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	2,560,000
	รวมแผนงาน/โครงการ	9,737,000

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1.เขตเกษตรกรรม	
1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 5,352 ไร่	1. สนับสนุนเรื่อง ฝายน้ำล้น การขุดลอกแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำและระบายน้ำ การสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร และถนนเข้าแปลงนาข้าว(กรมชลประทาน) 2. การอบรมให้ความรู้เรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการป้องกัน กำจัดโรคแมลงของข้าว การป้องกันราคาข้าว และการซื้อเมล็ดพันธุ์ราคาต่ำกว่าท้องตลาด (กรมการข้าว)
1.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 256 ไร่	1. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำเกษตรแบบผสมผสาน (กรมส่งเสริมการเกษตร) 2. สนับสนุนการขุดเจาะบ่อบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
1.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 1,341 ไร่	1. การส่งเสริมและอบรมให้ความรู้เรื่องการปลูกป่า (กรมป่าไม้)
1.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 183 ไร่	1. การอบรมให้ความรู้เรื่องเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพด มันสำปะหลัง และถั่วลิสง (กรมส่งเสริมการเกษตร) 2. สนับสนุนการขุดลอกแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำและฝายน้ำล้น การทำอ่างเก็บน้ำ และฝาย (กรมชลประทาน)
2.เขตแหล่งน้ำ เนื้อที่ 1,462 ไร่	1. สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทาน กรมป่าไม้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น)

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	เป้าหมาย					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
1. การปรับปรุงบำรุงดิน															
เขตทำนา/ ไม้ผล/ไม้ยืนต้น/ พืชไร่	1.1 การส่งเสริม การผลิตและการใช้ สารอินทรีย์ผลิตน้ำหมัก ชีวภาพจากสารเร่ง พด.	ลิตร	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	10,000	26,000	26,000	26,000	26,000	26,000	130,000	พด.
เขตทำนา/ไม้ผล/ พืชไร่/เลี้ยงสัตว์	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ด พันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน	10	10	10	10	10	50	295,000	295,000	295,000	295,000	295,000	1,475,000	พด.
เขตทำนา/ไม้ผล/ พืชไร่/เลี้ยงสัตว์	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุง บำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	10,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	150,000	พด.
เขตทำนา/ไม้ผล /ไม้ยืนต้น /พืชไร่	1.4 การพัฒนากลุ่ม เกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลด การใช้สารเคมีทาง การเกษตร	กลุ่ม	10	10	10	10	10	50	49,000	49,000	49,000	49,000	49,000	245,000	พด.
เขตเกษตรกรรม	1.5 การทำปุ๋ยหมักสูตรกรม พัฒนาที่ดิน	ตัน	150	150	150	150	150	750	510,000	510,000	510,000	510,000	510,000	2,550,000	พด.
เขตปลูกไม้ผล / ไม้ยืนต้น/พืชไร่	1.6 การจัดหาปูนโดโลไมท์	ตัน	50	50	50	50	50	250	85,000	85,000	85,000	85,000	85,000	425,000	พด.
เขตปลูกไม้ผล/ ไม้ยืนต้น/พืชไร่	1.7 การส่งเสริม การปรับปรุงบำรุงพื้นที่ ดินกรด	ไร่	100	100	100	100	100	500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	7,500	พด.
เขตทำนา	1.8 การรณรงค์ไถกลบ ตอซัง	ไร่	300	300	300	300	300	1,500	102,000	102,000	102,000	102,000	102,000	510,000	พด.

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	เป้าหมาย					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572			
2. การบริหารจัดการน้ำ																
เขตทำนา/ไม้ผล /พืชไร่	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำใน ไร่นานอกเขตชลประทาน	บ่อ	-	5	5	5	5	20	-	103,000	103,000	103,000	103,000	412,000	พด.	
3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน																
เขตปลูกไม้ผล/ ไม้ยืนต้น/พืชไร่	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อ การอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	200,000	200,000	200,000	200,000	200,000	1,000,000	240,000	240,000	240,000	240,000	240,000	1,200,000	พด.	
4. การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ																
เขตทำนา	4.1 โครงการจัดทำระบบ อนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ เสี่ยงภัยทางการเกษตร	ไร่	-	-	400	-	400		-	-	1,280,000	-	1,280,000	2,560,000	พด.	

หมายเหตุ : งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2567. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และ
รายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566). แหล่งที่มา: [https://stat.bora.dopa.go.th/stat/
statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop](https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop), 1 มีนาคม 2566.
- กรมการพัฒนาชุมชน. 2567. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) รายจังหวัด รายอำเภอ และ
รายตำบล ปี 2565. แหล่งที่มา: <https://ebmn.cdd.go.th/>, 25 กุมภาพันธ์ 2567.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2567. ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2565. แหล่งที่มา:
<http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2567.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2567. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนก
รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567). แหล่งที่มา:
<http://mvos2.gistda.or.th/>, 1 มีนาคม 2567.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2567. ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566). กรมอุตุนิยมวิทยา
กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. 2567. แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2567. แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรพิภ. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน. กองวางแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา. 2567. วิสัยทัศน์. แหล่งที่มา: [https://www.searmkwa.go.th
/index](https://www.searmkwa.go.th/index), 10 สิงหาคม 2567

สถานีพัฒนาที่ดินลำปาง

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์